

BIZ YANGI O'ZBEKISTON YOSHLARI GIYOHVANDLIKKA QARSHIMIZ

Maripova Muslima Sharifjon qizi

Andijon viloyati Yuridik texnikumi 2 chi bosqich,
sud huquqiy faoliyati 115 chi guruh.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7329403>

ARTICLE INFO

Received: 07th November 2022

Accepted: 15th November 2022

Online: 17^t November 2022

KEY WORDS

Giyohvand moddalar, yoshlar, ijtimoiy tushunchalar, Yangi O'zbekiston, profilaktika choralari.

ABSTRACT

Yoshlar tomonidan giyohvand moddalarni iste'mol qilish muammosi zamonaviy O'zbekiston uchun dolzarbligicha qolmoqda. Yoshlar o'rtasida giyohvandlikning oldini olish maqsadida uning mazmuniga ko'ra tabaqalanmagan giyohvandlik to'g'risidagi ma'lumotlarni taqdim etish usullari, yoshlar o'rtasida giyohvandlik to'g'risida bir-biriga zid fikrlar paydo bo'lishiga olib keladi. Giyohvand moddalarni iste'mol qiladigan odamlarga nisbatan kuchli salbiy hissiy munosabat ko'pincha bunday moddalardan foydalanishga bo'lgan qiziqish bilan mos keladi. Samarali profilaktika dasturlarini yaratish uchun zamonaviy O'zbekiston yoshlarining giyohvandlik haqidagi g'oyalarini o'rganish zarur.

XXI-asr boshlarida giyohvandlik vositalari va boshqa psixofaol moddalarni suiiste'mol qilish epidemiyaga aylandi va giyohvandlik xavfini yangicha tushunish va unga qarshi faol kurash choralari ko'rishni talab qilmoqda. Profilaktika hayotimizning salbiy hodisalariga qarshi kurashda birinchi qadam bo'lib, bu yoshlar va o'smirlarni qiziqtirish, ularga o'zini namoyon qilish, giyohvandlikning hayoti va kelajagi uchun xavfli ekanligini tushunish imkonini beradi. Zamonaviy olimlarning ishlanmalarida giyohvand moddalarni iste'mol qilish motivatsiyasi, giyohvandlikning paydo bo'lishi haqida etarlicha batafsil tushuntirishlar mavjud. Giyohvandlik omillarining uch guruhi aniqlangan: sotsiologik, shu jumladan jamiyat va oilaning ta'siri; biologik, tananing xususiyatlarini suiiste'mol qilish

tendentsiyasini va maxsus moyillikni tushuntirish; psixikadagi xususiyatlar va og'ishlarni hisobga olgan holda psixologik. Ba'zida giyohvandlikning madaniy jihatlari ham qo'shiladi, chunki giyohvand moddalarni iste'mol qilishning ma'lum bir madaniy an'analarning ta'siri uchta sanab o'tilgan omil bilan izohlab bo'lmaydigan sabablarni tushuntirishga imkon beradi. Ko'plab sotsiologik tadqiqotlarga ko'ra, har ikkinchi odam giyohvand moddalar haqida matbuotdan bilib olishini aytadi. Avvalo, aynan matbuot, shuningdek, ayrim teledasturlar va telefilmlar turli dori vositalarining xossalari haqida bitmas-tuganmas axborot manbai hisoblanadi; ularni sotib olish va sotish joylari; har xil turdagi dori vositalarining narxi; ba'zi dori vositalaridan foydalanishning boshqalarga nisbatan afzalliklari; o'simlik kelib

chiqadigan dori vositalarining o'sish joylari; giyohvand moddalarni iste'mol qilgandan keyin eyforiya hissi; giyohvandlik vositalarini ishlab chiqish usullari va usullari. Bunday "reklama" birinchi navbatda ruhiyati hali shakllanmagan o'smirlarga zararli ta'sir ko'rsatadi va ularga giyohvand moddalarni iste'mol qilishga qiziqishni uyg'otish orqali ko'proq ta'sir ko'rsatadi [3].

Giyohvandlikdan butunlay qutulish mumkinligi haqidagi ma'lumotlar ayniqsa zararli. Gap turli xususiy narkologiya klinikalarini reklama qilish, yordam so'rab murojaat qilgan o'n nafardan sakkiztasini kasallikdan qutulish "kafolati" haqida ketmoqda. Shu bilan birga, narkologlarning xulosasiga ko'ra, to'liq rehabilitatsiya qilish imkoniyati barcha narkologik bemorlarning 5% dan ko'p bo'lmagan. Giyohvand moddalarga qaram bo'lganlarning o'rtacha 99 foizi davolanishdan keyin bir yil ichida bir xil muammolarga qaytadi [1].

Ayrim ommaviy axborot vositalari vakillari, yoshlarga jiddiy ta'sir o'tkazayotgan shaxslar, birinchi navbatda, rok musiqasi va madaniyat yulduzlari tomonidan qasddan giyohvand moddalarni tashviqot qilish holatlari ko'payib bormoqda. Shunday qilib, ommaviy axborot vositalari yoshlarning giyohvandlik subkulturasini tarqatishning asosiy manbalaridan biriga aylandi.

O'zbekistonda ommaviy axborot vositalarida giyohvand moddalarni iste'mol qilishni targ'ib qilishni taqiqlash qonunchilik darajasida amalga oshirildi.

Qonunda giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalarni targ'ibot qilish tushunchasi jismoniy yoki yuridik shaxslarning giyohvandlik vositalari, psixotrop moddalar va ularning prekursorlarini

ishlab chiqish, ishlab chiqarish va ulardan foydalanish usullari, usullari, sotib olinadigan joylar to'g'risidagi axborotni tarqatishga qaratilgan faoliyati, deb belgilangan. shuningdek, kitob mahsulotlari, ommaviy axborot vositalari mahsulotlarini ishlab chiqarish va tarqatish, ko'rsatilgan ma'lumotlarni kompyuter tarmoqlarida tarqatish yoki ushbu maqsadlar uchun boshqa harakatlarni amalga oshirish [4].

Ammo tashviqotni bunday tushunish yuzaki, chunki u falsafiy, tarixiy, shuningdek, deformatsiyalangan estetik va axloqiy qadriyatlarining tarqalishini o'z ichiga olmaydi. Bu erda shuni aytishimiz mumkinki, giyohvandlik vositalarini targ'ib qilishning faqat eng ko'zga ko'ringan qismi huquq sohasiga to'g'ri keladi.

Internet foydalanuvchilari soni doimiy ravishda o'sib bormoqda va bu auditoriyaning o'smirlar va yoshlar segmenti faol rivojlanmoqda. Qidiruv mexanizmlari "giyohvand moddalar" so'ziga deyarli 20 million havola beradi. Saytlar sahifalarida giyohvand moddalarni uyda qanday tayyorlash, ulardan foydalanishning zararini ataylab kamaytirish, giyohvand moddalarni sotish uchun taklif qilish va har xil turdagi giyohvand moddalarni iste'mol qilishning ijobiy tajribasi haqida hikoyalar haqida batafsil ma'lumot berilgan.

Agar giyohvand moddalarni targ'ib qilishga imkon beradigan boshqa ommaviy axborot vositalariga nisbatan hech bo'lmaganda bevosita aybdorlarni, masalan, bosh muharrirni ko'rsatish mumkin bo'lsa, unda Internetda ma'lumotlarni joylashtirishning o'ziga xosligi shundaki, bu juda muammoli. qoidabuzarlarning katta qismini topib, javobgarlikka tortish [5].

Muammo shundaki, giyohvandlikka qarshi kurashga bag'ishlangan aksariyat maqolalar mualliflari ushbu sohada maxsus tibbiy bilimga ega bo'lmagan, giyohvandlikka qarshi kurashni tartibga soluvchi qonunchilikdan bexabar jurnalistlardir. Shu bilan birga, Rossiyada giyohvandlik haqidagi maqolalar ushbu muammoni hal qilishda bevosita, professional aloqaga ega bo'lgan mutaxassislar: shifokorlar, psixologlar, o'qituvchilar, ijtimoiy xodimlar, huquqni muhofaza qilish organlari xodimlari tomonidan kamdan-kam nashr etilgan vaziyat yuzaga keldi.

Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan giyohvand moddalar haqida yozayotgan jurnalistga5 ishlab chiqilgan tavsiyalar mavjud, ularga ko'ra nashr quyidagi hollarda zararli bo'lishi mumkin:

- noto'g'ri yoki noto'g'ri atamalardan foydalanilganda, masalan, qattiq va yumshoq deb ataladigan dorilarga sun'iy bo'linish (ularning barchasi xalqaro hujjatlar bilan taqiqlangan);
- jamiyatda muvaffaqiyatga erishgan yoki shuhrat qozongan odamlar tomonidan giyohvand moddalarni iste'mol qilish haqida xabarlar mavjud;
- qo'shiqlar, filmlar va boshqa san'at asarlarida giyohvand moddalarni iste'mol qilishning ijobiy ta'siri qayd etilgan;
- giyohvandlik vositalarining noqonuniy savdosidan olinishi mumkin bo'lgan katta daromadga e'tibor qaratadi;

Dori vositalaridan tashqari giyohvand moddalarni iste'mol qilishni qonuniylashtirishga chaqiriqlar bor [2].

Mavjud huquqiy normalar deklarativ emas, qo'llanilishi, qo'llanilishi holatlari ommaviy axborot vositalarida keng yoritilishi kerak. Giyohvand moddalarning tarqalishiga qarshi kurash muammosi ko'p qirrali. Shu

munosabat bilan, biron bir chora ko'rishdan oldin, ushbu hodisani, uning ko'lamini va mavjudligining o'ziga xos xususiyatlarini aniq tushunish kerak. Rossiya jamiyatida giyohvandlik madaniyatining ayrim ko'rinishlari haqida ma'lumot olishning uchta asosiy kanali mavjud:

- narkologik dispanserlarda yoki boshqa tibbiyot muassasalarida hisobga olingan shaxslarga nisbatan tibbiy statistika;
- jamoatchilik fikrini o'rganish, xavf guruhlari va ayniqsa, turli toifadagi yoshlarni o'rganish rasmiy ravishda olish qiyin bo'lgan ma'lum turdagi ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin;
- giyohvand moddalarni tarqatish darajasi giyohvand moddalarning noqonuniy aylanishi bilan bog'liq jinoyat ishlari bo'yicha statistik ma'lumotlarda ko'rsatilgan [4].

So'nggi yillarda giyohvand moddalar biznesi operatsion vaziyatni yanada kuchaytiradigan kuchli kriminogen omilga aylandi. Respublikamizning ayrim hududlarida jinoiy giyohvandlar giyohvandlik vositalarini sotib olish uchun mablag' olish maqsadida qo'lga kiritish va o'zlashtirib olish yo'li bilan zo'ravonlik jinoyatlarining salmoqli qismini sodir etadilar[3]. Giyohvandlik vositalari va psixotrop moddalarga bo'lgan talabning ortib borishi ularni noqonuniy ishlab chiqarish va tarqatishni rag'batlantiradi. ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy barqarorlikka, ko'plab davlatlarning milliy xavfsizligi va suverenitetiga, millionlab odamlar, asosan, yoshlar salomatligi va farovonligiga jiddiy tahdid solmoqda.

Bizning tadqiqotimiz shuni ko'rsatadiki, yangi O'zbekiston yoshlar ijtimoiy xulq-atvorning qiymat-me'yoriy regulyatorlarini yo'qotmagan va shu asosda giyohvandlikka

qarshi profilaktika choralarining samarali dasturlarini qurish mumkin. Bunday profilaktikaning, ya'ni giyohvandlik jinoyatining oldini olishning shubhasiz ahamiyatiga qaramay, uning samaradorligi nuqtai nazaridan, hozirgi vaqtda ta'siri yanada kengroq bo'lishi mumkin bo'lgan ijtimoiy bo'limlardan farqli o'laroq, faqat davlat muassasalariga nisbatan gapirish mumkin. aholining muhim qatlamlarini qamrab oladi [2].

Shunday qilib, giyohvand moddalarni iste'mol qilish yoshlarning eng jiddiy muammolaridan biridir. Giyohvandlikdan davolash va undan xalos bo'lish tibbiy va ijtimoiy faoliyatning butun majmuasidir. Asosiy e'tibor profilaktika choralariga qaratilishi kerak. Giyohvand moddalarni iste'mol qilish jamiyat va shaxsga katta zarar keltiradi. Giyohvandlarning asosiy qismini yoshlar tashkil etadi va giyohvandlikning oqibatlaridan biri aholining eng faol qismining jismoniy va ijtimoiy tanazzulga uchrashidir.

O'z navbatida, giyohvand moddalarning turlari, ularning inson organizmi, xususan,

yangi O'zbekiston yoshlar organizmiga yetkazadigan salbiy ta'siri haqida gapirar ekanmiz, bunday illatlar va turli oqimlar ta'siriga tushib qolmasligi uchun atrofida gildardan befarq bo'lmaslik, shuningdek, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish talab etilishini, shu bilan birga har birimiz yonimizdagi do'stimiz, yaqinlarimiz uchun qaysidir ma'noda javobgarligimizni his etishimiz kerakligini alohida ta'kidlab o'tdilar.

Bunday turli xil illatlardan yoshlarimizni himoya qilish uchun, avvalo, ularning mafkuraviy immunitetini rivojlantirish kerakligi, oliy ta'lim muassasalarida turli profilaktik tadbirlarni o'tkazishdan ko'zlangan asosiy maqsad, talaba-yoshlarni to'g'ri yo'ldan ozdirishga harakat qilayotgan turli buzg'unchi g'oyalarga qarshi immunitetni shakllantirish, zarur vaqtda ana shunday kuchlarga qarshi ma'rifat ilmi bilan kurashish kerakligini tushuntirishdan iborat ekanligi haqida ta'kidlashimiz lozimdir.

References:

1. Абдуллаев Б. В. О совершенствовании мер по профилактике наркотизации молодежи // Психопедагогика в правоохранительных органах. 2020. № 2.
2. Omonov V.S. On the development of the drug situation in Uzbekistan: how to neutralize mines in the Russian drug field // Narcocontrol. 2020.
3. Сатторов Н. Криминологическая характеристика наркотизма в Узбекистане и уголовно-правовое противодействие незаконному обороту наркотических средств, психотропных веществ или их аналогов: дис. ... канд. юрид. наук. Нукус, 2017.
4. Yo'ldoshev B. N., Dovronova M. S. (2020). Zamonaviy yoshlarning giyohvandlik va giyohvandlarga munosabati va qadriyat yo'nalishlari. Huquqni muhofaza qilishda psixopedagogika, (4 (51)), 54-58.
5. Хайитбоев Т.В., Botirov N.V. Giyohvandlik va yosh avlod // Успехи современного естествознания. 2019. № 1.